

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХАБЫАТА

ХАБЫАТ
1997 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 115 (8223). ☆ 1997 сыл алтынны 16 күнү Чэппинер ☆ Санаата — 1084 солкуобай.

ПРОГРАММАНЫ САЛГЫЫ ҮЛЭЛЭТИЭХХЭ

(УЛУУС МУНЬАБЫН СЕССИЯТЫТТАН)

Улуус Муньябын абыллыгыгар дыһалта баһылыгы бастагы солбулааччы П. Н. Мишени улууска быһылгы 9-ый түмүгүнүн үлэ-хамнас турустун туһунан информация өгөрдө. Республикада үлэс кырымычтын үрдүнөн, кыстыкка киирингэ кэмгэр сөптөөх дыһаллар ытыллан үлэлэр ытыллынылар. Ол курдук, Вастэктэн төбөс чөх таһыла кэпсэтиллэн, 2,5 тонна мизэбэз тизилинэ. 660 тонна резервалзэхпит. 1 миллиардан тахса солк. суумалаах араас матырыбаалар, саппаас чаастар ытылган нөһиликтэринэн таргатылынылар, сорого капитальнай тутуу управлениыгар аҕалынына. Хатылы оҕуолатын, спортивнай манеж, 12 квартиратаах олорор динэ тутулууларыгар, Төлөй суолун өтөрүүгө үлэ көрүлүн, үлэлэр ытыллылар. Диринг суолутар 2. Мындаааны суолугар 4 километр өгөһүлүнүлэр. Сайын устата 32 тыһ. тонна оту оттуохтаахын 30 тыһ. тоннаан толордубут, 2800 тонна курдук, 408 тонна хортуппуу, 140 тонна хаппыстаны үүнүрдүбүт. Улууска 23 тыһ. ынах сүөһү, 8 тыһ. сылгы, 2 тыһ. сибииннэ интиллэр.

«Улуус Муньябын тыа хаһаайыстыбатын сайдыыныгар туһуламмыт 30 №-дээх быһаарыта туолан инитини туһулан» болпурорбу баһылыгы тыа хаһаайыстыбатын болпуростарыгар солбулааччы Н. Д. Понсеев туруорда. Бу болпуроос 1995 сыллаахха сессияда көрүлүн туһаах программа ытыллан, билигин голорудууга сылдыар. Нөһиликтэр тыа хаһаайыстыбатыгар хамнык хайысханы туһуоохтаахтара, тугу үлэлээн төһөнү өгөрүөхтөөхтөрү былааннан программада киирбитэ. Бүгүнгү түмүгү ырытан көрдөхкө, сүрүн салааларга сөптөөхтүн үлэлээн иһэрибт көстөр. Холобур, Соловьев нөһилигэ 2100 сүөһүгэ былаанын 1600-нан, 1000 сылгыны 1200-нөн толордо, 300 гектар ыһылаах буолуохтаабын 400 гектарга ыста. Болтоҕо нөһилигэ 1100 сүөһүнү 1190-нан, 600 сылгыны 400-нөн, 200 гектарга ыһык былаанын 270-нан толордо. Хортуппуу, хаппыстаны ыһык былаана толорулуна. Ол эрэри нөһиликтэр сайдыыларыгар туһуланан ыһыктыыбыт сорох сонун хайысхаларга үлэ ситэ ытыллыбата. Ол курдук, кийи сир бурдугун ыһык, энэлигэ тутууга, халбаһы сыаһын үлэлэтин, о.д.а. умнууга хаалдылар. Сорох сүрдөгө ыһык үлэлэрэ олох да ытыллыбатылар.

Программаны салгыы үлэлэтэн, ыһыктыыбатах өрүт-гэригэр болдомтону ууруохха. Вастаһытынан, сүөһү, сылгы инитини, сир кытта үлэни туһарыахха. Бу салааларга кооперациялаан үлэлээһини күүскэ киллэрнөххэ. Индустрия, техника атылаһыта уусту, урбунуу, нөһиликтэри кыттыһынараа МТС-тары тэрийтиэххэ. Үсүһүнөн, нөһиликтэр баһылыктарыгар тыа хаһаайыстыбатыгар солбулааччылар апарат үлэһиттэригэр аналдыахха. Төрдүбүнэн, өтөрбүт бородууксууа сөптөөх сыанага туһары ситиһнөххэ. Вастыһын, тыа хаһаайыстыбатын салааларын идэтиги суолунан сайыннарыахха.

Вастаһынан тыл эппит суол тутар-өрөмүлүүр учаастак начальнига Н. Попов тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлэр хаачыстыбаннай көрдөрүүлэрэ таһыгар барбыттарын, маныха болдомто ууруллубатын бэлэстээтэ.

«Маныха сүөһү сайынны бөһүөлөккэ муньустан бизэрэр бородууксууата лаппа аһыаата. Ынах сүөһүнү группалаан интиги умнулуна. Дону ыһыктылаан үлэлэтин, үлэлээһин сүөһүн кырыта», — дигэтэ.

Болугур нөһилигэ баһылыга Н. Михайлов бородууксууаны өгөрөтүүгө төлөбүр кэмгэр өнөрүлүбүтэ производствон атахтырын, дотацияны туһулаахтарын, кыһалар, калдылар, хаачыстылары

бэлэстээтэ, тугу да өгөрөн таһаарбат баһынайдары контуруоллуурга өттө.

В. Филиппов (Агроснаб начальнига) бөйөтүн этигигэр билигин үлэлит МТС-тар кыһалаларыгар тохтоото, техниканан хаачылыыларга мөлтөдүн санаатта. Интиллэри үлэни хааччыларга көмөлөбөрү туруоруста.

Тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнигы солбулааччы М. Коркин: «Президент, Правительство өттүлөрүттэн биһиэхэ сөптөөх болдомто ууруллубатыттан, төттөрүтүн, наар сарбыһы, тугу да өгөрбөккө олорор дон курдук сыаналааһын ытыллырыттан хомойобун, — дигэтэ. — Билигин улууспутугар тыа хаһаайыстыбатын сүрүн салаатынан сүөһү, сылгы инитиэ буолар, инитикити да бу манна улахан болдомтобутун уурдахпытна сатанар. Бу уустук кэмгэ улуус, нөһиликтэр салааларга баһынай хаһаайыстыбаларга, чааһынай хаһаайыстыбалар дигэн араартаабанна күүһү түмөн, былааннан үлэһитлэрэ ирдэннэллэр.

— Билинги улууспутугар мунгутаан 36 тыһ. ынах сүөһү үөскүү сылгыбыта биллэр, бу сымпарттан ыраарынан хаалдыбыт. Үүт, ээ себестомоһа улаатан иһэр, бородууксууаны батары уустугулар, — дигэтэ депутат А. Хомподов. — Көнники сыларгы совхозтар үрэллиллэрин түмүгү сылгы ахсаана лаппа аччатылынына. Бу билинги усулуобуйабыгар табыстаах, барыстаах салааны сайдыарыга үлөстөхпитини табыллар. Осурут астарын үүнүрүнүн инитини, астааһынын туһарыы наада.

Улуус муньябын депутата В. Алексеев бородууксууаны алботинтэн, былаанга киллэртэринтэн государствотан көмөнү (дотацияны) ыһык тутулуктаабын санаатта. Быһырын 8 тыһ. тонна үүт туттарбыт буоллахпытна, быһыл бүтүтүгү туругунаан 4 тыһ. тонна эрэ туттарылаахпыт. Бу эһилги дотацияны көрүүгө охсуулаах буолуоҕа. Сүөһүттэн үүтү ыһык кайтаата. Урут биридн ыһахтан 3000-4000 кг үүтү ыһыктылар элбэх эбит буоллахтарына, билигин сурахтыын сүтүлэр. Оһон племенной үлэни сартэхситэр үлэни ыһыахха. Улуус сылгы инитини сайыннарыга туһуланан программалаан наада.

— Тыа хаһаайыстыбатын үлэлэригэр саҥа технологияны кыра механизацияны киллэрнөххэ. Маныха улууспутугар саҥааһынар бааллар. Холобур, мин билэрибинэн, Дирингэ С. И. Сергеев саһайар баһынай хаһаайыстыбата дьоруус ынах ыһык апараты туһуланан, 12 ыһыктынан 20-төн тахса тонна үүтү туттарда. Хайахсыттар мини переработканы киллэртэрин бары билэбит. Төһө даҕаны баһынайынан, чааһынайынан бардарбыт, хотоннорбуун, гаражтарбытын хайа түбөһнөх, сорохторун бөһүөлөк ортотугар тутан эрэрбит сиргэ баппат. Маны тохтоуохха», — дигэтэ бөйөтүн этигигэр депутат А. Иванова.

Депутат И. Башарин кыра участантарга үлэлит детсадтар, оҕуолалар штаттарын сарбыһы элбэх кийи көһүүтүгэр тиэрдэрин санаатта, оттон ити ходуһаны аттарыта, бородууксууаны ыһыкка охсоро саарбадаламмат. Салгыы интиги Сыланга МТС үлэтигэр тохтоото.

Тыа сирин улууһа буоларбытынан, оҕону тыа хаһаайыстыбатын салааларыгар үлэлитр бэлэстээх ыһык интирбит ирдэннэллэр. Маныха оҕуолалар сирдээх-уоттаах, сөптөөх базалаах буоларбыт наада. Үөрөнөччилэри сайынны көмгө үлэлэтэргэ ладырдары сөхсүтүөххэ. Депутат В. Коркин этигитин ити-лэргэ туһаада.

Улуус Муньябын сессията программаны салгыы үлэлэтэргэ туһуламмыт быһаары ыһына.

А. СЛЕПЦОВ

СОНУННАР

БЫЫБАРДЫР УОКУРУКТАР
БИГЭРГЭТИЛИНИЛЭР

ДЬОКУУСКАН СР Государственной Муньябын (Ил Түмөн) Бэрэстэбинтэллэрин палатата алтынны 9 күнүгөр 1997 сыл ахсынны 28 күнүгэр болдом-мун Государственной Муньях (Ил Түмөн) быһа-рыгар быһбардыр уокуруктары бигэртэттэ. СР Конституцияны быһытынан, Республика палата-тыгар хас биридин улуус — тусна уокурук. Оттон Бэрэстэбинтэлэр палаталарын депутаттара — тэл ахсааннаах быһбардааччылардаах территориальной уокуруктан таһылаллар.

Палата депутаттара Быһбар инти комиссиата киллэригэр этиллэрин барыларын сийилин үөрэтти-лэр уонна интигикии варианты тохтоотулар. Бу ва-риант быһбардыр уокуруктар исторической, нацио-нальной уонна транспортной сибэстэрин барытын учуоттуур.

ПРЕЗИДЕНТСКЭИ СЭБИЭТ
УОЧАРАТТААХ МУНЬАБА

ДЬОКУУСКАН. Ааспыт идэниэл бүтүүтүгэр буол-бут президентскэй сэбиэт 3-с муньябар Саха Рес-публикатыгар реформа стратегията дүүллэһилиннэ. СР-Президенин пресс-сулууспата биллэрибитинэ, муньяаха сүрүн интигиринилэри Правительство, Председатели солбулааччылар Руслан Шинкээ уонна Александр Акимов өгөрдүлэр. Республикэ үрдүнэн 286 предприятие приватизацияланна, инти-нэ 73 тыһ. киһи үлэлит. Ол эрэри, тыл эһитэ дон санааларынан, билигин даҕаны бас билэтии санаата үөскүү инти.

СР Президент М. Николаев билигин баар струк-туралар инвестицияны тардыта туһуламмыт үлэ-лэрин күүһүрдүлэрэ, республикада үбү киллэрин көдүүстээх саҥа механизмын ырытан өгөрөлдөрэ наадатын тоһоһолоон бэлэстээтэ. Президент СГУ-га специалисттары бэлэмнээһин программа наһаа ака-демическайынан, президентскэй программалары олоххо киллэрингэ Правительство ситэтэ суох үлэ-лэрингэ астамматын биллэрдэ.

Президентскэй сэбиэт аныгыскы муньяба сэтти-ны бүтүүтүгэр — ахсынны саҥатыгар буолуоҕа.

ПЕНСИОНЕРДАР ИНТЕРИЭСТЭРИГЭР

СР Президент М. Николаев алтынны 10 күнү-гэр инти баттаабыт Ыһаагар манниги этиллэр:

1. Төлөрү пенсионер аныгыта сөп буолар үлэ уопсай стажыах дьонго кырдыаһаһынан пенсия саамай алын көмөһүн 1997 сыл алтынны 1 кү-нүттэн ыһык, оройуоннаагы коэффициенты туһуланан туран, 76859 солкуобай, 1997 сыл ахсынны 1 кү-нүттэн — 84545 солк. буоларын олохтуурга.

Российскай Федерация «Российскай Федерация-га государственная пенсия туһулан» сокуонугар элэ-сура — ааһылыбыт пенсиялары, 1997 сыл балаҕан ыйыгар төлөмүт пенсия көмөһитэр олобуран, ал-тынны 1 күнүттэн 1,1 төгүл уонна ахсынны 1 күнүттэн 1,21 төгүл улаатыннарарга.

Бу пуугна сөп түбэһиннэрин, пенсия көмөһө улаатарыгар СР Президентин 1996 сыл ыам ыйын 25 күнүгэр Ыһаабынан олохтоомут пенсия ком-пенсацията сиһууна хаалар.

2. Пенсияны аныгыта эбэтэр алтынны 1 уонна ахсынны 1 күнүгэр интигит хамнас сууматын хаттаан ааҕарга, алтынны 1 күнүгэр уонна ахсын-ны 1 күнүгэр ыһыктыы хамнас туһулааннаах көм-гө көрүлүбүт коэффициенты, бу Ыһаабынан көрү-лүбүт коэффициенты киллэрин туран, туһулан ин-дексацияланар. Итиннэ пенсия көмөһө (алтынны 1 күнүттэн — 1,1 төгүл, ахсынны 1 күнүттэн — 1,21 төгүл) үрдэтиллибэт, итиннэ СР Президентин 1996 сыл ыам ыйын 25 күнүгэр «1996 сыл ыам ыйын 1 күнүттэн пенсияга компенсацияны ула-тынары туһулан» Ыһаабынан көрүлүбүт бэрэ-дэһиһи компенсация ааһыллар.

УЧЕНАЙДАРБЫТ КЭККЭЛЭРЭ ХАНЫЫР

МОСКВА РФ Президентигэр СР Вастаһаһынай бэрэстэбинтэлиэтигэр үөрүүлээх сонун кэлэ, инти биһир дойдулаахпыт бөһүөлэри диссертацияла-рын ситиһиһлээхтик көмүскэтигэр.

Спорт проблематын эдэр чинчийээччи Матвей Лыткин педагогическай наука кандидатын ученай степенни диссертациятын көмүскээтэ, оттон СГУ профессора, фантаст-суруйааччы Газарил Уваров биологическай наука доктора буолла. Интигэр үлэ-лэрин интигирини кистэлэти нуоластааһын түмү-гөр инти да утарбата. Ити чинчийиллэрэ үрдүк га-һыһаахтары көрдөрөр.

М. Лыткин 15—17 саастаах эдэр хайыһардыт-тары Саха национальнай спордун көмөһүн эрчи-һи проблемаларын чинчийбит. Г. Уваров үлэгэ тыһылаах уу туһуна уларыһытыгар үүнэһиллэргэ барар физиологическай процестар уратыларыгар аһаһыт.

СИА.

—Кызылгар Пестерова Марианна Михай-
ловнага Хатылы орто оскулатыгар бирге
Төрөзинг табаарыстара.